

Розповідь повстанки

День Незалежності асоціюється у мене з такими патріотами землі української, які боролись за самостійну Україну в різні історичні періоди.

На початку 90-х років мала зустріч з однією цікавою людиною — Дехтяр Софією Захарівною (дівоче прізвище Новачок). Родина її жила в Липниках, неподалік Березного.

В 1943 році була в УПА (бандерівського крила), проходила 6-ти місячні курси медсестер. Лікар, псевдонім «Завірюха», викладав основні дисципліни: фармакологію, бактеріологію, хірургію.

Вчили стріляти. Спала в клуні на соломі. Вчилось більше 100 чоловік, була ця школа біля сіл Яполоть, Постійне Костопільського району,

Недаремно Софія з 14-літнього віку потрапила до повстанців. Була вона з патріотичної родини. Мати Новачок (в дівочтві Козлюк) Антоніна Степанівна мала брата Козлюка Володимира Степановича, псевдо «Ворон», «Крилатий», займав високу посаду надрайонового провідника, шефа зв'язку, загинув в 1944 р. в бою з більшовиками.

Софію після закінчення курсів направили в загін повстанців,

дали псевдо «Лукіна», разом з нею туди потрапила дівчина на псевдо «Красуня», яка теж вчилась на курсах.

Софії доручили лікувати 9 поранених бійців УПА. Одного разу загін оточили енкаведисти і взяли її в полон, але їй вдалось втікти, вона вскочила в болото. Це було за селом Вітковичі. Софія була одягнена по-зимовому, в кожушку. Все намокло, але їй вдалось вибратися з болота на галявину. Там побачила патронташ з набоями, захопила його. Помітила в лісі димок, стала йти туди і вийшла на відділ УПА. Серед них була дівчина, з якою Софія вчилась на курсах та її впізнала, зраділа, що залишилась жива. Знову лікувала поранених бійців.

В 1944 році їх госпіталь в лісі оточили енкаведисти з собаками. Поранених постріляли. На Софію теж накинувся пес, а од-

ного пораненого, розповідала вона, на її очах забили ногами.

Софію повели на допит. Дізналась там, що видав їх бунчужний, сам родом з Києва. Їх зігнали в район. Ще коли була на подвір'ї міліції, повз неї пройшов цей зрадник і повідомив, що її випустять, а деякі енкаведисти кричали: «Повісити її». В камерах арештованих майже не годували, кинуть, як собаці, кусень хліба на день.

За наглядача був поляк. Через деякий час Софію випустили і наказали передати повстанцям, щоб виходили, здавались, то будуть помилувані. Керівництво УПА її спочатку допитало, чи не зрадила Софія своїх, чи не пішла на співпрацю з ворогами. Перевірку вона пройшла. Повстанку послали на хутір Березіна друкувати на машинці різні накази,

кордон і багато вояків емігрувало.

Софія згадала в своїй розповіді і про свою родину — маминих сестер Надію, Неонілу, Євгенію, Віру, які теж були в УПА.

Неонілу відправили у Воркуту на заслання на 15 років.

Надія (по чоловіку Драганчук) жила на Занакоті, чоловік був вчителем. Обоє були в УПА. В 1943 році гітлерівці оточили хату. Вони заховались в льох. Мати відкрила і тут же вороги вбили її. Шукали Надію з чоловіком, але льох так був закритий, що вони не побачили, проте тітка Надія з чоловіком там задихнулись, бо за зв'язок з повстанцями підпалили хату і дим потрапив у льох.

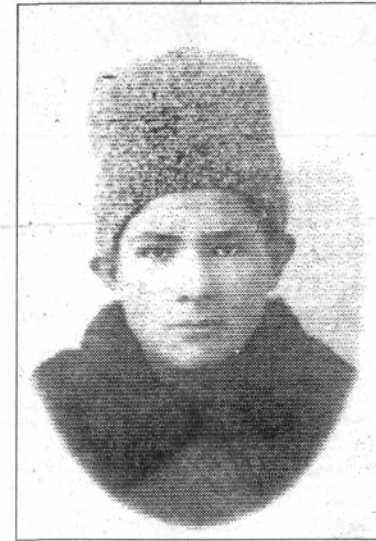
Ще оповідувачка згадала про своїх сусідів — Луциків з Липників. Родина була патріотич-

звернення, листи.

Софія захворіла, мабуть, далося взнаки тривале перебування в болоті в холодну пору року при втечі від ворогів. Її відпустили додому, але в кінці 1944 року і на початку 1945 року бажаючим запропонували перебраться за

на, Луцик Андрій, Луцик Марія були за Польщі в «Просвіті». Софія пам'ятає, як прийшли німці, то спочатку добре ставились до українців. В 1942 році родина Луциків їздила на фестиваль в Костопіль, де «Липники» зайняли перше місце. Сам гебистко-

місар вітав переможців, вручив герб - український тризуб.

Потім Луцики пішли в УПА. Андрій зайняв високу посаду - керівник служби безпеки ОУН району, Марія — була надрайонованою провідницею, псевдо «Сова». Андрій загинув в бою з енкаведистами біля села Друхів, Марія була репресована, тривалий час відсиділа на заслання в Сибірі, повернутись в Україну не змогла, заборонили, переїхала жити в Блорусію, де і померла.

Довгенько пролежала в мене в записнику ця розповідь Дехтяр Софії. Хочеться донести цю історію двох родин до наших людей напередодні Дня незалежності. Саме в їх серцях гартувалась воля до свободи, соборності, незалежності. І таких були тисячі. Вклонімося їх світлій пам'яті.

Слава Україні! Героям слава!

P.S. На першому фото, що передала мені Дехтяр Софія, стоять зліва направо Варка Кондратович, Анастасія Козлюк, Маруся Луцик («Сова»).

На другому — справа сестра матері Надія.

На третьому - брат матері Козлюк Володимир «Ворон», «Крилатий».

Алла КУЦ,
голова осередку Конгресу української інтелігенції.